МУҲАММАДЖОН ИСОМИДДИНОВ, АЛИШЕР ЯРКУЛОВ

НАХШАБ ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ ТАРИХИ

ИСТОРИЯ РЕМЕСЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА НАХШАБА

ЎЗБЕКИСТОН ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
ЯҲЁ ҒУЛОМОВ НОМИДАГИ АРХЕОЛОГИЯ ИНСТИТУТИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ФАРҒОНА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

М. Ҳ. ИСОМИДДИНОВ, А. А. ЯРКУЛОВ

НАХШАБ ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ ТАРИХИ

(V – IX асрлардаги кулолчилик, темирчилик ва шишасозлик материаллари асосида)

ИСТОРИЯ РЕМЕСЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА НАХШАБА

(на основе керамического, металлообрабатывающего и стекольного производства V – IX веков)

ТОШКЕНТ
«YANGI NASHR»
2014

УЎК: 902.03:94(575)
85.125
И 81

Исомиддинов М.

Нахшаб хунармандчилиги тарихи (V – IX асрлардаги кулолчилик, темирчилик ва шишасозлик материаллари асосида) / М. Исомиддинов, А. Яркулов. – Тошкент: «Yangi nashr», 2014. – 216 б.

КБК 85.125

ISBN-978-9943-22-148-2

Масъул муҳаррир:
тарих фанлари доктори, профессор Р. Ҳ. Сулаймонов

Тақризчилар:
тарих фанлари доктори, академик Ю. Ф. Буряков,
тарих фанлари доктори Б. Ҳ. Матбобоев,
тарих фанлари доктори, профессор М. Ж. Жўрақулов

Монографияда Нахшабнинг илк ўрта асрларга оид шаҳарлари ва йирик ҳунармандчилик марказлари харобалари – Ерқўрғон, Шулликтепа, Таллисортепа, Исабойтепа, Култепа, Косонтепа каби археологик обидаларидан олинган кулолчилик, темирчилик ва шишасозликка оид ҳунармандчилиги тарихи тўғрисида сўз юритилади. Илк ўрта асрларнинг бошларида Ўрта Осиёдаги сиёсий-иқтисодий ҳолат, этник жараёнларнинг археологик материаллардаги акс этиши кузатилган. Илк ўрта асрлардаги кулоллар, темирчилар ва шишасозларнинг шаҳар ҳаётида тутган ўрни, маҳаллалари, ишлаб чиқариши, кундалик ҳаёти, диний-дунёвий дунёқараши таҳлил қилинган.

Монография археологлар, тарихчилар, этнологлар, Ўрта Осиёнинг қадимги ва ўрта асрлар тарихи билан қизиққан барча илмий ходимларга мўлжалланган.

ISBN-978-9943-22-148-2

© «Yangi nashr», 2014

МУНДАРИЖА

Кириш..5

I БОБ. НАХШАБНИНГ ЎРТА АСРЛАР ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ. РИВОЖЛАНГАН ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚЛАРИНИНГ ТАСНИФИ ҲАМДА СТРАТИГРАФИЯСИ

I. 1. Қарши воҳасининг географик ўрни, табиий-иқлимий шароитлари 10
I. 2. Еркўрғоннинг V – VI асрларга оид кулолчилик маҳаллалари..............................11
I. 3. Еркўрғоннинг VII – VIII асрлар кулолчилиги хўжалиги 24
I. 4. Еркўрғоннинг V – VI асрларга оид темирчилар маҳалласининг таснифи 28
I. 5. Култепа ёдгорлиги қазишмалари..33
I. 6. Таллисортепа ёдгорлиги ва унинг ўрганилиши..34
I. 7. Исабойтепа – Қарши воҳасидаги илк ўрта асрлар ва араблар даврига оид кулоллар шаҳарчаси 35
I. 8. Шуллуктепа стратиграфияси ва унинг ҳунармандчилик билан боғлиқ объектлари 39
I. 9. Косонтепа ёдгорлиги ва стратиграфияси 43

II БОБ. ЎРТА АСРЛАРДАГИ КУЛОЛЧИЛИК, ТЕМИРЧИЛИК ВА ШИШАСОЗЛИК МАҲСУЛОТЛАРИНИНГ ТИПОЛОГИЯСИ

II. 1. V – VI асрларга оид кулолчилик маҳсулотлари типологияси 46
II. 1.1. Кулолчилик буюмларини типларга ажратиш, даврлаш усулларига доир 46
II. 1.2. V – VI асрларга оид кулолчилик буюмлари типологияси 46
II. 2. VII аср ва VIII асрнинг биринчи ярмига оид кулолчилик маҳсулотларининг типологияси 52
II. 3. VIII асрнинг иккинчи ярмига оид кулолчилик маҳсулотлари типологияси 57
II. 4. VIII асрнинг иккинчи ярми – IX аср бошлари кулолчилик маҳсулотлари типологияси 60
II. 5. Қарши воҳаси ёдгорликларининг илк ўрта асрлар қатламларидан топилган металл ва шиша буюмлар таснифи 64
II. 6. Кулоллар маҳалласи, ишлаб чиқариш ва кундалик ҳаёт 68

III БОБ. НАХШАБ ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИНИНГ ТАРИХИЙ МАНБАЛАР ҲАМДА ҲУНАРМАНДЧИЛИК МАҲСУЛОТЛАРИДА АКС ЭТИШИ

III. 1. Ўрта Осиёнинг жанубий ҳудудларида илк ўрта асрлардаги этник жараёнлар ва тарихий-маданий муҳит 75
III. 2. Асосий тарихий-маданий ҳудудлар.. 80
III. 3. Қашқадарё Суғди мулкликлари. 81
III. 4. Кулолчилик ҳунармандчилиги ва тарихий тараққиёт.. 88
III. 5. Темирчилик ва шишасозликнинг Суғднинг илк ўрта асрлар кундалик ҳаётида тутган ўрни 97

Хулоса 104
Фойдаланилган манба ва адабиётлар рўйхати 214